

Bilgi ve Belge Yönetimi Öğreniminde Meslekî Aidiyet ve Stajlar

Mehlika Karagözoğlu Aslıyüksek*

Öz

Bir çalışanın mesleğine kişisel ve psikolojik olarak bağlılığını ifade eden meslekî aidiyet kavramı, bütün disiplinler gibi Bilgi ve Belge Yönetimi alanı için de önem arz etmektedir. Bilgi merkezlerinin en iyi performansla çalışmasını sağlayacak olan meslekî aidiyetin kazanılması üniversite öğrenimi ve stajlar sırasında başlamaktadır. Bu çalışmada, Marmara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencilerinin meslekî aidiyet düzeyleri çeşitli değişkenlere göre incelenmiştir. Çalışmada, Rıdvan Keskin ve M. Nur Pakdemirli tarafından hazırlanan *Meslekî Aidiyet Ölçeği*'nin ikinci faktörü kullanılmıştır. Veriler SPSS 22.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde sayı, yüzde, ortalama, standart sapma, t-testi ve Tek Yönlü Anova Testi kullanılmıştır. Anova testi sonrasında farklılıkları belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analizi olarak Scheffe testi kullanılmıştır. Araştırma sonunda öğrencilerin öğrenim gördükleri alana dair meslekî aidiyet düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Bununla birlikte araştırma kitesinde staj yapma durumu ile meslekî aidiyet arasında ters bir orantı olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Meslekî aidiyet, Bilgi ve Belge Yönetimi, staj.

* Dr. Öğr. Üyesi, Marmara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, İstanbul/Türkiye, mehlikakaragozoglu@marmara.edu.tr, orcid.org/0000-0003-1198-5872

Professional Commitment and Internships in Information and Records Management Studies

Abstract

Professional commitment, which expresses the personal and psychological commitment of an employee to his profession, is also important for the field of Information and Records Management like all disciplines. Acquisition of professional commitment, that will enable information centers to work with the best performance, starts during university studies and internships. In this study, the professional commitment levels of Marmara University Information and Records Management Department students, has been examined according to various variables. In the study, the second factor of the *Professional Commitment Scale* which prepared by Rıdvan Keskin and M. Nur Pakdemirli, is used. The data were analyzed using the SPSS 22.0 program. Number, percentage, mean, standard deviation, t-test and One-Way Anova Test were used to evaluate the data. After the Anova test, the Scheffé test was used as a complementary post-hoc analysis to determine the differences. At the end of the research, it was observed that the students' level of professional commitment was high. However, it was found that there is an inverse proportion between the internship and professional commitment, among the research population.

Keywords: Professional commitment, Information and Records Management, internship.

Giriş

Meslekî aidiyet kavramı bir çalışanın mesleğine kişisel ve psikolojik olarak bağlılığını ifade eder. Çalışanın psikolojik anlamda taşıdığı aidiyet duygusu, kurumuna karşı hissettiği sorumluluğun bir göstergesidir ve verdiği hizmetin niteliğine etki eder. Aidiyet duygusunun oranı, kişinin çalışma alanındaki üretimini ve performansını belirleyecek güce sahiptir. Lee, Carswell ve Allen'ın bulgularına göre meslekî aidiyet, iş performansını doğrudan etkilemektedir.¹

İlk kez 1971 yılında Greenhaus (1971) tarafından tanımlanan *meslekî aidiyet* kavramı, uluslararası literatürde “*professional commitment*”, “*occupational commitment*”, “*career commitment*”, “*work commitment*” ve “*job commitment*” gibi kavramlarla; ulusal literatürde ise “*meslekî bağlılık*”, “*mesleğe bağlılık*”, “*meslekle özdeşleşme*”, “*meslekî değerlerle özdeşleşme*”, “*meslekî adanmışlık*”, “*kariyer bağlılığı*” ve “*işe bağlılık*” gibi kavramlarla ifade edilmektedir.²

Son yıllarda yapılan aidiyet ile ilgili çalışmalar, disiplinlerin meslekî aidiyet konusunda bilinçlenmelerini sağlarken, kurum ve işletmelerin de çalışanlarının aidiyet düzeylerini yükseltmek üzere çalışmalar yapmasını sağlamıştır. Artık insan kaynakları birimleri, kişilerin kurumlarına bağlılıklarını ve dolayısıyla verimliliklerini arttırmayı amaçlamaktadır.

Kütüphaneler, arşivler ve bilgi merkezleri, sosyal kâr amacı güden işletmeler olarak iyi performanslar sergilemek için hevesle çalışan, meslekî aidiyeti yüksek personele ihtiyaç duymaktadır. Kütüphaneci, arşivci ya da bilgi yöneticisi, meslekî aidiyet bilincini meslekle tanıştığı ve staj yaparak ilk meslekî tecrübelerini edindiği üniversite öğrenciliği sırasında kazanmaya başlamaktadır. Bununla birlikte, öğrencilerin meslekî aidiyet düzeyleri sınıflarına ve staj yapıp yapmama durumlarına göre değişiklik göstermektedir. Bu çalışmada, gelecekte bilgi ve belge merkezlerinde çalışacağı öngörülen Bilgi ve Belge Yönetimi (BBY) Bölümü öğrencilerinin meslekî aidiyet düzeyleri incelenmektedir.

Araştırmanın Amacı Kapsamı ve Yöntemi

Marmara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, Fen-Edebiyat Fakültesi içinde dört yıllık bir lisans programıdır. Öğrenciler ikinci sınıfı ve üçüncü

1 K. Lee - J. J. Carswell - N. J. Allen, “A meta-analytic review of occupational commitment: Relations with person- and work-related variables”, *Journal of Applied Psychology*, 85(5), 2000, p. 808.

2 S. Kardeş Selimoğlu – G. Yeşilçelebi, “Meslekî aidiyetin bağımsız denetim kalitesi üzerine etkisi: Bağımsız denetçiler üzerine bir araştırma”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (64), 2014, s. 28.

sınıfı tamamladıkları yaz tatillerinde kütüphaneler, arşivler, müzeler veya çeşitli bilgi merkezlerinde yirmişer günlük iki zorunlu staj yapmaktadır. Staj uygulamasının amacı, öğrencilerin bölümde teorik ve yarı uygulamalı olarak aldıkları Bilgi ve Belge Yönetimi (BBY) öğrenimini, uygulamalı olarak desteklemek, ileride çalışabilecekleri iş ortamlarını tanıyıp kavramalarını sağlamak ve elbette bir meslekî aidiyet oluşturmaktır.

BBY bölümü öğrencilerinin öğrenim gördükleri alana dair meslekî aidiyet düzeylerini incelemeyi ve bunu Marmara Üniversitesi (MÜ) örneğinde ortaya koymaya amaçlayan bu araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Marmara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü (MÜBBY) öğrencilerinin öğrenim gördükleri alana dair meslekî aidiyet düzeyleri nedir?
2. Cinsiyet, yaş, sınıf, staj yapma yapmama durumu, staj yeri ve staj sayısı değişkenlerinin öğrencilerin meslekî aidiyet düzeylerine etkisi var mıdır?

Araştırmanın evreni 2018 Öğretim Yılı Bahar yarıyılında MÜBBY bölümüne kayıtlı lisans öğrencilerinden oluşmaktadır. Çalışmada toplam 246 form doldurulmuş, bunların 20 tanesi eksik ya da hatalı işaretleme sebebiyle araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır. Sonuç olarak 226 geçerli form kullanılarak gerçekleştirilen araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 22.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel yöntemlerden sayı, yüzde, ortalama, standart sapma kullanılmıştır. İki bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında t-testi, ikiden fazla bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında Tek Yönlü Anova Testi (One way Anova Test) kullanılmıştır. Anova testi sonrasında farklılıkları belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analizi olarak Scheffe testi kullanılmıştır.

Çalışmada, Rıdvan Keskin ve M. Nur Pakdemirli (2016) tarafından hazırlanan *Meslekî Aidiyet Ölçeği*'nin³ 16 maddelik *Meslekî Örgüt Aidiyeti* adlı ikinci faktörü kullanılmıştır. Keskin ve Pakdemirli'nin ölçeğindeki 20 ve 21. maddeler (bu çalışmanın formunda 15 ve 16. maddeler) üzerinde uyarılama yapılmış; 2.,12.,13. ve 14. maddelere ise yalnızca kip değişikliğini gösteren birer kelime eklenmiş, bu kelime parantez içinde verilmiştir. 14. maddede bir sözcüğe parantez içinde çokluk eki eklenmiştir. Yapılan tüm uyarlamalar Tablo 1'de gösterilmektedir.

3 R. Keskin - M.N. Pakdemirli, "Meslekî aidiyet ölçeği: Bir ölçek geliştirme, geçerlilik ve güvenirlik çalışması", *Journal of International Social Research*, 9, 2016, s. 2580-2580.

Tablo 1. Uyarlanan ölçek maddeleri

Orijinal ölçek	Kullanılan uyarlama ölçek
20. Bu kurumda görev yapmaktan memnunum.	15. Bu bölümde eğitim almaktan memnunum.
21. Emekli olduğumda bile kurumuma aidiyetimi sürdüreceğime inanıyorum.	16. Mezun olduğumda bile bölümüme aidiyetimi sürdüreceğime inanıyorum.
2. Mesleğimde başarılı olduğumu düşünüyorum.	2. Mesleğimde başarılı olduğumu / olacağımı düşünüyorum.
12. Görev yaptığım kurumların toplumda olumlu bir imajı vardır.	12. Görev yaptığım/yapacağım kurumların toplumda olumlu bir imajı vardır.
13. Görev yaptığım kurumun toplumsal imajına önem verir, iyi temsil etmeye çalışırım.	13. Görev yaptığım/ yapacağım kurumun toplumsal imajına önem verir, iyi temsil etmeye çalışırım.
14. Bu kurumda görev yapmanın meslekî gelişimime katkı sağladığını düşünüyorum.	14. Bu kurum(lar)da görev yapmanın meslekî gelişimime katkı sağladığını/ sağlayacağını düşünüyorum.

Bu araştırmada Meslekî Örgüt Aidiyeti faktörünün güvenilirliği Cronbach's Alpha=0,928 olarak yüksek bulunmuştur.

Bulgular

Araştırmanın bulguları, demografik verilere ilişkin bulgular, meslekî aidiyete ilişkin bulgular ve ölçek maddelerine göre meslekî aidiyet bulguları olarak başlıklandırılmıştır.

Demografik verilere ilişkin bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin 153'ü (%68,0) kadın, 72'si (%32,0) erkek olarak dağılmaktadır. Öğrencilerin 10'u (%4,4) sınıfını belirtmeyenlerden, 44'ü (%19,6) birinci sınıflardan, 48'i (%21,3) ikinci sınıflardan, 53'ü (%23,6) üçüncü sınıflardan, 70'i (%31,1) dördüncü sınıflardan oluşmaktadır. Öğrencilerin 122'si (%54,2) daha önce staj yapmış, 103'ü (%45,8) henüz hiç staj yapmamıştır. Staj yapan öğrencilerin 58'i (%47,5) bir staj yapmışken; 64'ü (%52,5) iki staj yapmıştır. Öğrencilerin 46'sı (%37,7) kütüphanede, 20'si (%16,4) arşivde, 11'i (%9,0) büroda, 45'i (%36,9) ise hem kütüphanede hem de arşiv veya büroda staj yapmıştır. (Tablo 2)

Tablo 2. Öğrencilerin demografik özellikleri

Tablolar	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	153	68,0
	Erkek	72	32,0
Sınıf	Sınıfını belirtmeyenler	10	4,4
	1.sınıflar	44	19,6
	2.sınıflar	48	21,3
	3.sınıflar	53	23,6
	4.sınıflar	70	31,1
Staj Yapma Durumu	Evet	122	54,2
	Hayır	103	45,8
Staj Sayısı	1	58	47,5
	2	64	52,5
Staj Yeri	Kütüphane	46	37,7
	Arşiv	20	16,4
	Büro	11	9,0
	Hem Kütüphane Hem de Arşiv veya Büro	45	36,9

Meslekî aidiyete ilişkin bulgular

Öğrencilerin “meslekî örgüt aidiyeti” düzeyi yüksek $3,881 \pm 0,666$ (Min=1; Maks=5) olarak saptanmıştır. (Tablo 3)

Tablo 3. Meslekî örgüt aidiyeti puan ortalamaları

	N	Ort	Ss	Min.	Max.
Meslekî Örgüt Aidiyeti	225	3,881	0,666	1,000	5,000

Öğrencilerin meslekî örgüt aidiyeti puanları, cinsiyet değişkenine göre, staj yeri değişkenine göre ve staj sayısı değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p > 0.05$). Bununla birlikte, öğrencilerin meslekî örgüt aidiyeti puanları sınıf değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir ($f=3,729$; $p=0.012 < 0.05$). Farkın nedeni 2.sınıfların meslekî örgüt aidiyeti puanlarının 4.sınıfların meslekî örgüt aidiyeti puanlarından yüksek olmasıdır ($p < 0.05$). Staj yapanların meslekî

örgüt aidiyeti puanları ($x=3,782$), staj yapmayanların meslekî örgüt aidiyeti puanlarından ($x=3,998$) düşük bulunmuştur ($t=-2,447$; $p=0.015<0.05$) (Tablo 4).

Tablo 4. Farklı değişkenlere göre meslekî örgüt aidiyeti düzeyleri

Demografik Özellikler	n	Meslekî Örgüt Aidiyeti
Cinsiyet		Ort ± SS
Kadın	153	3,936 ± 0,627
Erkek	72	3,764 ± 0,733
t=		1,811
p=		0,072
Sınıf		Ort ± SS
1	44	3,859 ± 0,788
2	48	4,108 ± 0,662
3	53	3,939 ± 0,497
4	70	3,707 ± 0,661
F=		3,729
p=		0,012
PostHoc=		2 > 4 ($p<0.05$)
Staj Yapma Durumu		Ort ± SS
Evet	122	3,782 ± 0,610
Hayır	103	3,998 ± 0,712
t=		-2,447
p=		0,015
Staj Sayısı		Ort ± SS
1	58	3,861 ± 0,533
2	64	3,710 ± 0,669
t=		1,370
p=		0,173
Staj Yeri		Ort ± SS
Kütüphane	46	3,792 ± 0,675

Arşiv	20	3,741 ± 0,500
Büro	11	3,517 ± 0,677
Hem kütüphane hem de arşiv / büro	45	3,854 ± 0,568
F=		0,934
p=		0,427

Ölçek maddelerine göre meslekî aidiyet bulguları

Araştırmaya katılan öğrencilerin meslekî örgüt aidiyeti ile ilgili ifadelerle verdiği cevapların dağılımları Tablo 5'te verilmektedir.

Tablo 5. Öğrencilerin meslekî örgüt aidiyeti ölçeğindeki ifadelerle verdiği cevapların dağılımları

	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Fikrim Yok		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Ort	Ss
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1. Mesleğimin toplumsal imajına önem verir, iyi temsil etmeye çalışırım.	3	1,3	1	0,4	3	1,3	68	30,2	150	66,7	4,604	0,674
2. Mesleğimde başarılı olduğumu / olacağımı düşünüyorum.	4	1,8	1	0,4	32	14,2	108	48,0	80	35,6	4,151	0,810
3. Bu mesleği kendi isteğimle tercih ettim.	9	4,0	14	6,2	36	16,0	78	34,7	88	39,1	3,987	1,079
4. Mesleğimi herkese gururla söylerim.	5	2,2	11	4,9	48	21,3	81	36,0	80	35,6	3,978	0,984

5. Bu mesleği tercih etmiş olmaktan memnunum.	5	2,2	9	4,0	63	28,0	81	36,0	67	29,8	3,871	0,962
6. Mesleğimi değiştirmeyi asla düşünmem.	21	9,3	33	14,7	93	41,3	50	22,2	28	12,4	3,138	1,108
7. Geçmişe dönebilseydim yine bu mesleği seçerdim.	24	10,7	40	17,8	95	42,2	46	20,4	20	8,9	2,991	1,082
8. Başkalarına da bu mesleği tercih etmelerini öneririm.	9	4,0	20	8,9	78	34,7	86	38,2	32	14,2	3,498	0,978
9. Bu mesleğin kişisel gelişimime katkı sağladığını düşünüyorum.	9	4,0	6	2,7	25	11,1	109	48,4	76	33,8	4,053	0,958
10. Bu mesleğin kişisel ve ailevi yaşantıma katkı sağladığını düşünüyorum.	9	4,0	20	8,9	52	23,1	104	46,2	40	17,8	3,649	1,003
11. Bu mesleğin sosyalleşmeme katkı sağladığını düşünüyorum.	11	4,9	21	9,3	42	18,7	93	41,3	58	25,8	3,738	1,093

12. Görev yaptığım/ yapacağım kurumların toplumda olumlu bir imajı vardır.	7	3,1	14	6,2	52	23,1	90	40,0	62	27,6	3,827	1,005
13. Görev yaptığım/ yapacağım kurumun toplumsal imajına önem verir, iyi temsil etmeye çalışırım.	3	1,3	3	1,3	10	4,4	83	36,9	126	56,0	4,449	0,761
14. Bu kurum(lar) da görev yapmanın meslekî gelişimime katkı sağladığını/ sağlayacağını düşünüyorum.	4	1,8	4	1,8	22	9,8	96	42,7	99	44,0	4,253	0,841
15. Bu bölümde eğitim almaktan memnunum	7	3,1	6	2,7	40	17,8	91	40,4	81	36,0	4,036	0,963
16. Mezun olduğumda bile bölümüme aidiyetimi sürdüreceğime inanıyorum.	6	2,7	9	4,0	51	22,7	102	45,3	57	25,3	3,867	0,931

Araştırmaya katılan öğrencilerin meslekî örgüt aidiyeti ile ilgili ifadelerle verdiği cevaplar incelendiğinde; **“Mesleğimin toplumsal imajına önem verir, iyi temsil etmeye çalışırım”** ifadesine öğrencilerin, %1,3’ü (n=3) kesinlikle katılmış

yorum, %0,4'ü (n=1) katılmıyorum, %1,3'ü (n=3) fikrim yok, %30,2'si (n=68) katılıyorum, %66,7'si (n=150) kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Öğrencilerin “*mesleğimin toplumsal imajına önem verir; iyi temsil etmeye çalışırım*” ifadesine çok yüksek ($\bar{x}=4,604$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Mesleğimde başarılı olacağımı düşünüyorum*” ifadesine öğrencilerin, %1,8'i (n=4) kesinlikle katılmıyorum, %0,4'ü (n=1) katılmıyorum, %14,2'si (n=32) fikrim yok, %48,0'ı (n=108) katılıyorum, %35,6'sı (n=80) kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Öğrencilerin “*mesleğimde başarılı olacağımı düşünüyorum*” ifadesine yüksek ($\bar{x}=4,151$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Bu mesleği kendi isteğimle tercih ettim*” ifadesine öğrencilerin, %4,0'ı (n=9) kesinlikle katılmıyorum, %6,2'si (n=14) katılmıyorum, %16,0'ı (n=36) fikrim yok, %34,7'si (n=78) katılıyorum, %39,1'i (n=88) kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Öğrencilerin “*bu mesleği kendi isteğimle tercih ettim*” ifadesine yüksek ($\bar{x}=3,987$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Mesleğimi herkese gururla söylerim*” ifadesine öğrencilerin, %2,2'si (n=5) kesinlikle katılmıyorum, %4,9'u (n=11) katılmıyorum, %21,3'ü (n=48) fikrim yok, %36,0'ı (n=81) katılıyorum, %35,6'sı (n=80) kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Öğrencilerin “*mesleğimi herkese gururla söylerim*” ifadesine yüksek ($\bar{x}=3,978$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Bu mesleği tercih etmiş olmaktan memnunum*” ifadesine öğrencilerin, %2,2'si (n=5) kesinlikle katılmıyorum, %4,0'ı (n=9) katılmıyorum, %28,0'ı (n=63) fikrim yok, %36,0'ı (n=81) katılıyorum, %29,8'i (n=67) kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Öğrencilerin “*bu mesleği tercih etmiş olmaktan memnunum*” ifadesine yüksek ($\bar{x}=3,871$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Mesleğimi değiştirmeyi asla düşünmem*” ifadesine öğrencilerin, %9,3'ü (n=21) kesinlikle katılmıyorum, %14,7'si (n=33) katılmıyorum, %41,3'ü (n=93) fikrim yok, %22,2'si (n=50) katılıyorum, %12,4'ü (n=28) kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Öğrencilerin “*mesleğimi değiştirmeyi asla düşünmem*” ifadesine orta ($\bar{x}=3,138$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Geçmişe dönebilseydim yine bu mesleği seçerdim*” ifadesine öğrencilerin, %10,7'si (n=24) kesinlikle katılmıyorum, %17,8'i (n=40) katılmıyorum, %42,2'si (n=95) fikrim yok, %20,4'ü (n=46) katılıyorum, %8,9'u (n=20) kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Öğrencilerin “*geçmişe dönebilseydim yine bu mesleği seçerdim*” ifadesine orta ($\bar{x}=2,991$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Başkalarına da bu mesleği tercih etmelerini öneririm*” ifadesine öğrencilerin, %4,0'ı (n=9) kesinlikle katılmıyorum, %8,9'u (n=20) katılmıyorum, %34,7'si

(n=78) fikrim yok, %38,2'si (n=86) katılıyorum, %14,2'si (n=32) kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Öğrencilerin *“başkalarına da bu mesleği tercih etmelerini öneririm”* ifadesine yüksek (\bar{x} =3,498) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Bu mesleğin kişisel gelişimime katkı sağladığını düşünüyorum” ifadesine öğrencilerin, %4,0'ı (n=9) kesinlikle katılmıyorum, %2,7'si (n=6) katılmıyorum, %11,1'i (n=25) fikrim yok, %48,4'ü (n=109) katılıyorum, %33,8'i (n=76) kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Öğrencilerin *“bu mesleğin kişisel gelişimime katkı sağladığını düşünüyorum”* ifadesine yüksek (\bar{x} =4,053) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Bu mesleğin kişisel ve ailevi yaşantıma katkı sağladığını düşünüyorum” ifadesine öğrencilerin, %4,0'ı (n=9) kesinlikle katılmıyorum, %8,9'u (n=20) katılmıyorum, %23,1'i (n=52) fikrim yok, %46,2'si (n=104) katılıyorum, %17,8'i (n=40) kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Öğrencilerin *“bu mesleğin kişisel ve ailevi yaşantıma katkı sağladığını düşünüyorum”* ifadesine yüksek (\bar{x} =3,649) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Bu mesleğin sosyalleşmeye katkı sağladığını düşünüyorum” ifadesine öğrencilerin, %4,9'u (n=11) kesinlikle katılmıyorum, %9,3'ü (n=21) katılmıyorum, %18,7'si (n=42) fikrim yok, %41,3'ü (n=93) katılıyorum, %25,8'i (n=58) kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Öğrencilerin *“bu mesleğin sosyalleşmeye katkı sağladığını düşünüyorum”* ifadesine yüksek (\bar{x} =3,738) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Görev yapacağım kurumların toplumda olumlu bir imajı vardır” ifadesine öğrencilerin, %3,1'i (n=7) kesinlikle katılmıyorum, %6,2'si (n=14) katılmıyorum, %23,1'i (n=52) fikrim yok, %40,0'ı (n=90) katılıyorum, %27,6'sı (n=62) kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Öğrencilerin *“görev yapacağım kurumların toplumda olumlu bir imajı vardır”* ifadesine yüksek (\bar{x} =3,827) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Görev yapacağım kurumun toplumsal imajına önem verir, iyi temsil etmeye çalışırım” ifadesine öğrencilerin, %1,3'ü (n=3) kesinlikle katılmıyorum, %1,3'ü (n=3) katılmıyorum, %4,4'ü (n=10) fikrim yok, %36,9'u (n=83) katılıyorum, %56,0'ı (n=126) kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Öğrencilerin *“görev yapacağım kurumun toplumsal imajına önem verir, iyi temsil etmeye çalışırım”* ifadesine çok yüksek (\bar{x} =4,449) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Bu kurumlarda görev yapmanın meslekî gelişimime katkı sağlayacağını düşünüyorum” ifadesine öğrencilerin, %1,8'i (n=4) kesinlikle katılmıyorum, %1,8'i (n=4) katılmıyorum, %9,8'i (n=22) fikrim yok, %42,7'si (n=96) katılıyo-

rum, %44,0'ı (n=99) kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Öğrencilerin “*bu kurumlarda görev yapmanın meslekî gelişimime katkı sağlayacağını düşünüyorum*” ifadesine çok yüksek ($\bar{x}=4,253$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Bu bölümde eğitim almaktan memnunum*” ifadesine öğrencilerin, %3,1'i (n=7) kesinlikle katılmıyorum, %2,7'si (n=6) katılmıyorum, %17,8'i (n=40) fikrim yok, %40,4'ü (n=91) katılıyorum, %36,0'ı (n=81) kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Öğrencilerin “*bu bölümde eğitim almaktan memnunum*” ifadesine yüksek ($\bar{x}=4,036$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Mezun olduğumda bile bölümüme aidiyetimi sürdüreceğime inanıyorum*” ifadesine öğrencilerin, %2,7'si (n=6) kesinlikle katılmıyorum, %4,0'ı (n=9) katılmıyorum, %22,7'si (n=51) fikrim yok, %45,3'ü (n=102) katılıyorum, %25,3'ü (n=57) kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Öğrencilerin “*mezun olduğumda bile bölümüme aidiyetimi sürdüreceğime inanıyorum*” ifadesine yüksek ($\bar{x}=3,867$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Sonuç

Bilgi ve Belge Yönetimi alanında yapılan stajlara ilişkin çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Efe, Zan ve Binici (2014); Furat ve Keskin (2015); Sağlık (2016); Yalçınkaya ve Saydam (2017) çalışmalarında farklı bulgular elde etmiştir. Bu çalışmalarda öğrencilerin staj uygulamasından faydalı deneyimler kazandıkları, gerçek çalışma ortamını görme ve işleriyle ilgili araç ve gereçleri kullanma fırsatı buldukları, iş hayatına bakışlarının olumlu yönde değiştiği ifade edilmiştir.

Furat ve Keskin'in İstanbul Üniversitesi BBY bölümü öğrencileri ile yaptıkları çalışmada, “öğrencilerin staj yerlerinde çoğunlukla motive edildikleri, eğitimden kaynaklı bilimsel birikimlerini başarılı bir biçimde değerlendirebildikleri, meslekî faaliyet sahalarının tamamında sorumluluk aldıkları, sorumluluk üstlenmelerinin teşvik edildiği, öğrencilerin kendilerine yüklenen sorumlulukları başarılı bir şekilde gerçekleştirdikleri, meslek çalışanları ve hizmet alıcılarıyla olumlu ilişkiler kurdukları, kurum tarafından kurum personeli gibi algılandıkları ve staj sonrasında stajlarını gerçekleştirdikleri kurumdan genellikle çalışma teklifi aldıkları anlaşılmıştır.”⁴

Yalçınkaya ve Saydam'ın Marmara Üniversitesi BBY bölümü öğrencileri ile yaptıkları çalışmada staj süreçlerinin öğrencilerin meslekî beklentilerine etkisi incelenmiş ve öğrencilerin büyük bir kısmının meslekî gelecek konusunda staj

4 M. F. Furat – İ. Keskin, “İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi bölümü öğrencilerinde arşiv stajı algısı-Uygulamalı bir çalışma”, *Bilgi ve Belge Araştırmaları*, (3), 2016, s. 20.

yapmaktan olumlu yönde etkilendiği saptanmıştır. İki zorunlu staj uygulaması bulunan MÜBBYB’de ilk stajlarını yapan öğrencilerle ikinci stajlarını yapanlar arasında mesleğe bakış açısından farklılık olup olmadığını ölçmek için bağımsız t testi uygulanmıştır. İlk stajını yapanlarla, ikinci stajını yapanların meslekî anlamda beklentileri arasındaki farkın ikinci stajını yapanlar yönünde olumlu olması meslekî anlamda olgunlaşmayla açıklanabilecek bir etken olarak yorumlanmıştır.⁵

Sağlık’ın belirli bir iş tecrübesine sahip BBY mezunlarına sorduğu sorular ile stajların niteliğini sorgulayan çalışmada, stajların meslekte ne yapılacağına dair fikir verebilecek bir süreye sahip olduğu, yetenekleri geliştirip, iş tecrübesi kazandırdığı saptanmış, bununla birlikte stajların süre bakımından öğrencileri mesleğe hazırlamak konusunda yetersiz kalabileceği, öğrencilerin staj süreleri ne kadar uzun ve verimli olursa öğrencilerin kendilerini mesleğe o derecede hazır hissedecek oldukları belirtilmiştir. Stajların uzmanlaşma alanı konusunda bir fikir verip vermediği ya da vermediği konusunda ise bölüm mezunlarının aklında soru işareti bulunduğu ifade edilmektedir.⁶

Bilgi ve Belge Yönetimi bölümü öğrencilerinin öğrenim gördükleri alana dair meslekî aidiyet düzeylerini Marmara Üniversitesi örneğinde inceleme amacı taşıyan bu çalışmada ise şu sonuçlar elde edilmiştir: MÜBBYB öğrencilerinin öğrenim gördükleri alana dair meslekî örgüt aidiyet düzeyleri yüksektir. Ölçek maddelerine katılım düzeyleri Tablo 6’da listelenen öğrencilerin çok yüksek düzeyde katıldıkları maddeler, toplumsal imaj, temsiliyet ve meslekî gelişim ile ilgilidir. Öğrenciler, hem mesleğin hem de görev yapacakları kurumun toplumsal imajına önem vermekte ve iyi temsil etmeye çalışacaklarını ifade etmektedir. Öğrencilere göre, görev yaptıkları kurumların toplum içinde olumlu bir imajı bulunmaktadır. Dahası, öğrenciler, staj yaptıkları kurumlarda görev yapmanın meslekî gelişimlerine katkı sağlayacağına çok yüksek düzeyde inanmaktadır. (Bkz. Tablo 6) Bütün bu bulgular, daha önce yapılan çalışmaların bulguları ile örtüşmektedir.

Öğrenciler, bölümlerinde eğitim almaktan memnundur ve mezun olduklarında dahi bölümlerine aidiyetlerini sürdürecekleri fikrine yüksek

5 B. Yalçınkaya - V. Saydam, “Staj süreçlerinin öğrencilerin mesleki beklentilerine etkisi: Marmara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Üzerine Bir İnceleme”, *Arşiv Dünyası*, (20), 2017, s. 1-20.

6 Ö. Sağlık, “Bilgi ve belge yönetimi eğitiminde uygulamanın önemi: Stajlar üzerine bir araştırma”, *I. Uluslararası Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğrenci Kongresi 25-26 Nisan 2014*, ed. Güssün Güneş, İstanbul, 2016, s. 9-18.

düzye katılmaktadır. Öğrenciler, eğitimini aldıkları mesleğin kişisel gelişimlerine, kişisel ve ailevi yaşantılarına ve sosyalleşmelerine katkı sağladığını düşünmektedir. Öğrenciler, meslekte başarılı olduklarını ve olacaklarını düşünmekte, bu mesleği kendi istekleri ile tercih ettiklerini, başkalarına da bu mesleği önerebileceklerini ve mesleklerini herkese gururla söyleyeceklerini yüksek düzeyde ifade etmektedir. Bununla birlikte, “*Mesleğimi değiştirmeyi asla düşünmem*” ve “*Geçmişe dönebilseydim yine bu mesleği seçerdim*” maddelerine orta düzeyde katıldıkları saptanmıştır. (Bkz. Tablo 6) Bu da öğrencilerin bölümlerini veya mesleklerini değiştirme imkânı bulduklarında kararsız kalabilecekleri ihtimalini doğurmaktadır.

Öğrencilerin meslekî örgüt aidiyeti puanları, cinsiyet değişkenine göre, staj yeri değişkenine göre ve staj sayısı değişkenine göre anlamlı farklılık göstermezken, sınıf değişkenine ve staj yapıp yapmama durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir. Anlamlı fark göstermeyen değişkenlerin öğrencilerin meslekî aidiyet düzeylerine etkisi bulunmazken, anlamlı fark gösteren sınıf ve staj yapıp yapmama durumu meslekî aidiyet düzeylerini etkilemektedir.

İstatistikî sonuçlara göre, 2.sınıfların meslekî örgüt aidiyeti puanları, 4.sınıfların meslekî örgüt aidiyeti puanlarından yüksektir. Buna paralel olarak staj yapmayanların meslekî örgüt aidiyeti staj yapanların meslekî örgüt aidiyeti puanlarından yüksektir. Yani, iki staj yapmış olan son sınıfların mezun olma aşamasına yaklaştıkları bölümde eğitimini aldıkları alana dair aidiyet düzeyleri henüz hiç staj yapmayan ikinci sınıfların aidiyet düzeylerinden düşüktür. Yalçınkaya ve Saydam’ın bulguları ile uyum sağlamayan bu öngörülemez veri, 2003 yılında Türk Kütüphaneciliği Dergisi’nde yayınlanan bir görüş yazısının savını desteklemektedir. Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü son sınıf öğrencisi Dilek Varol’un “Staj uygulamaları üzerine kişisel gözlemler” başlıklı yazısı, öğrencilerin stajlarda yaşadığı olumsuz durumları anlatmakta, bunun da meslekî aidiyet ve bağlılık için zararlı olduğunu ifade etmektedir.⁷

Stajlar, Bilgi ve Belge Yönetimi öğreniminin meslekî aidiyeti etkileyen dikkate değer bir unsurdur. Bu çalışmada elde edilen veriler, öğrencilerin stajları planlanırken doğru kurumların seçilmesi konusunun ne denli önemli olduğunu göstermiştir.

7 D. Varol, “Staj uygulamaları üzerine kişisel gözlemler”, *Türk Kütüphaneciliği*, 17(2), 2003, s. 199.

Tablo 6. Öğrencilerin meslekî örgüt aidiyeti ölçeğindeki ifadelere katılım durumu dağılımları

Madde	Düzyey
1. Mesleğimin toplumsal imajına önem verir, iyi temsil etmeye çalışırım.	Çok yüksek
2. Mesleğimde başarılı olduğumu /olacağımı düşünüyorum.	Yüksek
3. Bu mesleği kendi isteğimle tercih ettim.	Yüksek
4. Mesleğimi herkese gururla söylerim.	Yüksek
5. Bu mesleği tercih etmiş olmaktan memnunum.	Yüksek
6. Mesleğimi değiştirmeyi asla düşünmem.	Orta
7. Geçmişe dönebilseydim yine bu mesleği seçerdim.	Orta
8. Başkalarına da bu mesleği tercih etmelerini öneririm.	Yüksek
9. Bu mesleğin kişisel gelişimime katkı sağladığını düşünüyorum.	Yüksek
10. Bu mesleğin kişisel ve ailevi yaşantıma katkı sağladığını düşünüyorum.	Yüksek
11. Bu mesleğin sosyalleşmeme katkı sağladığını düşünüyorum.	Yüksek
12. Görev yaptığım/yapacağım kurumların toplumda olumlu bir imajı vardır.	Yüksek
13. Görev yaptığım/ yapacağım kurumun toplumsal imajına önem verir, iyi temsil etmeye çalışırım.	Çok yüksek
14. Bu kurum(lar)da görev yapmanın meslekî gelişimime katkı sağladığını/sağlayacağını düşünüyorum.	Çok yüksek
15. Bu bölümde eğitim almaktan memnunum.	Yüksek
16. Mezun olduğumda bile bölümüme aidiyetimi sürdüreceğime inanıyorum.	Yüksek

Kaynakça

Efe, A. - Zan, B. U. - Binici, K., “Bilgi ve belge yönetimi öğrencilerinin staj uygulamaları üzerine bir araştırma”, *Ankara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü 60. Yıl Armağan Kitabı*, ed. N. Özel - N. Er-Koçoğlu, Ankara, Ankara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, 2014.

Furat, M. F. - Keskin, İ., “İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi bölümü öğrencilerinde arşiv stajı algısı: Uygulamalı bir çalışma”, *Bilgi ve Belge Araştırmaları*, (3), 2015.

Greenfield, A. C. - Norman, C. S. - Wier, B., “The effect of ethical orientation and professional commitment on earnings management behavior”, *Journal of Business Ethics*, 83, 2008..

Kardeş Selimoğlu, S. - Yeşilçelebi, G., “Meslekî aidiyetin bağımsız denetim kalitesi üzerine etkisi: Bağımsız denetçiler üzerine bir araştırma”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (64), 2014, (DOI: 10.25095/mufad.396489)

Keskin, R. - Pakdemirli, M.N., “Meslekî aidiyet ölçeği: Bir ölçek geliştirme, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması”, *Journal of International Social Research*, 9, 2016.

Lee, K. - Carswell, J. J. - Allen, N. J., A meta-analytic review of occupational commitment: Relations with person- and work-related variables, *Journal of Applied Psychology*, 85 (5), 2000.

Lord, A. T. - DeZoort, F. T., “The impact of commitment and moral reasoning on auditors’ responses to social influence pressure”, *Accounting, Organizations and Society*, 26, 2001.

Sağlık, Ö., “Bilgi ve belge yönetimi eğitiminde uygulamanın önemi: Stajlar üzerine bir araştırma”, *I. Uluslararası Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğrenci Kongresi 25-26 Nisan 2014*, ed. Güssün Güneş, İstanbul, 2016.

Varol, D., “Staj uygulamaları üzerine kişisel gözlemler”, *Türk Kütüphaneciliği*, 17, 2, 2003.

Yalçınkaya, B. - Saydam, V., “Staj süreçlerinin öğrencilerin meslekî beklentilerine etkisi: Marmara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi bölümü üzerine bir inceleme”, *Arşiv Dünyası*, (20), 2017.

